

Balázs József

Kakas

A téglapiros kakas egy somogyi pusztáról került a négyemeletes budai bérház pincéjébe. Azaz hogy udvarára, mert én is ott láttam meg. Naponta háromszor etette tulajdonosa, a cipész, aki az első emeleten lakott. Áztatott kenyeret adott neki, s kabátja zsebéből kukoricát pergetett a betonra.

– Még felhizlalja azt a kakast – mondta a házfelügyelő.

A házfelügyelő elgondolkodott azon, ami tavaly is szöget ütött a fejébe. Ennek a suszternek – ő már így hívja – minden évben ad valaki egy kakast. Mindig valami pusztát emleget, valami gyermekkori szerelmet. Már eddig is sokat gondolkodott a cipészen, mert igaz, hogy nem mindennapi ember...

De nem jutott gondolatmenete végére, mert kijöttek az udvarra a földszinten lakók. Nézték a kakast. Majd közelebb-közelebb léptek. Dicsérték, hogy milyen délceg. Hogy olyan a taraja, mint a fűrész foga. A kukorékolása sem mindennapi, felhallik még a negyedik emeletre is. Túl korán nem kukorékol, tudja, mi az illem. Hamar megszokta a városi életformát. De ezen túlmenően, nincs szebb a visszhangos kakaskukorékolásnál...

Egyszerűen mindenki beszélt, egymás szavába vágva mondták-fújták véleményüket. Még azok is beszélgettek, akik alig ismerték egymást. S bár a lakók ezt aligha vallották volna be, a kakas csak ürügy volt a beszélgetésre. Beleszóltak a harmadik emeletről is a vitába, többen pedig lejöttek a lépcsőn.

– A kendermagos szebb, mint ez – mondta az egyik lakó.

– Minden kakas téglaszínű – így a másik lakó. S ezen azután vitatkoztak. A kakas megemelte a fejét, a nyakát kinyújtotta, és kukorékolni kezdett.

– Tavaly kendermagos kakasa volt – mondta a cipésznek a házmester –, az idén piros. Jövőre milyen színű lesz?

A cipész mosolygott. Neki mindegy. A kakas emlékezteti valamire, de ez csak rá tartozik.

Az ünnep előtti napon megkönyékezték.

– Adja el – kérte szomszédja, aki azelőtt elfordította a fejét, ha találkoztak.

1997-ben hunyt el Balázs József. Hagyatéki írásai közlésével a húsz éve elhunyt szerzőre emlékezünk.
(A Szerk.)

A cipészt mulattatta a dolog. Azután meg hoztak a kakasnak száraz kenyeret, mondván: egy ilyen kakasnak mégiscsak enni kell. Mert hol van itt mező, kert, ahol kapargálhatna...

Eltelt az ünnep. A kukorékolás megszűnt. A lakók megkérték a cipészt, hogy arról a bizonyos pusztáról ne csak magának: nekik is hozzon egy-egy kendermagos vagy téglapiros kakast. Csak feketét ne hozzon, mert annak nem színjátzó a tolla.

A cipész – akkurátus ember lévén – a rendeléseket felírta noteszába, a kakas színét is megjelölte.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. január 3. hétfő

Szeder és gomba

A két jó barát – akár a mesében – elindult, hogy szerencsét próbáljon. Éjfélkor indultak, s mire kivilágosodott, megérkeztek a folyópartra. A napfény még alig szűrődött át a fák lombján, amikor először lehajoltak.

Kis csokrokba szedték a szedret. Mutatósan illesztették egymáshoz a nagy szemeket, s miután teleszedték a maguk kötötte kosarat, elindultak a városi piacra.

A szeder – újdonság lévén – gyorsan elfogyott. A vasúti tiszt szép felesége például még külön is rendelt tőlük alkalmanként egy-egy kosárral, mint mondta, lekvárt főzni.

A szeder árából megvették az egy napra szükséges cigarettát, kenyeret, darabka szalonnát. Jobban jártak, mintha elmentek volna napszámosnak.

A két jó barát közül az egyik azonban nem tartotta kedvező perspektívának a szederszedést, a lucskos hajnali folyóparton való hajlongást. Így aztán egy reggel nem a folyópartra indult, hanem Amerikába. Igaz, mint utólag kiderült, nem is biztos, hogy Amerikába ment, de hát mindenki így tartotta számon, így emlékeztek rá.

A másik barát tovább hordta a szedret a piacra, a szép vasutasné is kitaróan vásárolt. Egyszer aztán – összeszedve minden erejét – előhozakodott azzal, hogy vasutas szeretne lenni.

Így került a vasúthoz.

Aztán eltelt pár évtized. Majdnemhogy negyven év. Nyugdíjba ment, s még azon a héten levelet is kapott. A levélből kiderült, hogy írója ültetvényes egy kimondhatatlan nevű országban. Sokat gondol a hazájára, de leginkább a régi szederszedésekre.

„Szeretnék egy kis szederlekvárt enni – írta a levélben –, amikor szedtük, nem ehettem, mert a lekvárhoz sok cukor kellett.” A levél írója megemlítette, hogy „most már lenne pénzem cukorra, de nincs szeder”. Egyébként is – folytatódtott a levél –, a szeder vitaminokban gazdag, így tehát „azon gondolkodom, hogy érdemes lenne egy szederlekvárüzemet itt felépíteni”. Aztán különféle szederlekvárrecepteket kért a levélíró, s a szeder termesztésével kapcsolatos tanácsokat is.

A nyugdíjas vasutas még egyszer elolvasta a levelet. Megnézte a térképen, hogy hol van az a kimondhatatlan nevű ország, aztán megírta a választ. A szokásos első mondatok után rátért a lényegre. A szeder a hűvöst szereti, kevés napfény is elegendő ahhoz, hogy a nyár elején már szüretelni lehessen. Ahogy a térképen látom, elég meleg országban lakol, így én inkább azt tanácsolom – folytatódott a levél –, hogy ha már van valami hűvös helyiséged, akkor ne szedert termelj rajta, hanem gombát. Pár méteres helyiség elegendő, és a gombák hamar nőnek... Ha már ilyen nagy üzletember vagy, próbáld meg. Én kicsi pincében természetem, de már az unokám is azt mondta, hogy ő is gombatermelő lesz, merthogy dől a pénz... Ha a gombákról akarsz valamit hallani, írd majd meg, és szívesen válaszolok.

Egyébiránt – fejeződött be a levél – szederlekvárt még én sem ettem, de mivel írtál róla, megkívántam.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. január 9. péntek

Varjú, gőzfürdőben

A fekete varjú a vetésről szállt fel. Egyszerűen, magától értetődően. A varjak nem cikcakkozzák a repülésüket. Felemelkednek, s az eredetileg elképzelt irányban repülnek.

Az én varjúm egyedül sétált a vetésen, mielőtt útra kelt volna. A vetés fölött, gyárkéménymagasságban füst vonul, odébb, és sokkal alacsonyabban, gőzfelhő melegíti fel a fák koronáját. A varjú megkerüli a gőzfelhőt s a szakadatlanul hőmpölygő füstfolyamot.

A vetés mellett óriási gyár. Betonkatedrális alumíniumtetővel. Hidegszürke szimmetrikus falfelületek. A tavaszi napfény lebegteti a gyárudvart, a piros gyárkémény pedig megnyitja a távoli hegyek-dombok ritmusát.

A varjú a gyárudvar fölött lassítja repülését. Egy pillanatra elvegyül a sistergő gőzben, majd visszafordul a gyárudvar fölé. Rászáll az egyik póznára, s onnan nézi az óriási gyár tetejét, súlyosan csapódó vasajtóbejáratait. Egy kicsit még billeg a póznán, s amikor már visszanyerné egyensúlyát, elrugaskodik a pózna tetejéről. Megáll az alumíniumtető fölött, hogy azután, szinte zuhanórepülésben maga mögött hagyja a gyárudvart, s visszatérjen a vetésre.

Oda ér le, ahonnan az imént elindult. A vetést szemelgeti. Egyetlen varjú az egész határban. Az erdő szélén, a Duna kanyarulatai mellett csokrokban állnak a gyárkémények, a cementpor ponyvaszínúvé változtatta az utakat. Ha nem lennének ezek a gyárkémények, s nem tagolnák szemünknek a határt, úgy tűnne, mintha a föld összezsugorodott volna. A levegőmassza tompítja a távolságot, átalakítja a fűszál hajlását, a táj megszokott íveit.

Nemrég még e gyár helyén is olyan vetés volt, mint ahol most a varjú szemelget. A földet legyalulták, kerítést húztak, majd egy távoli országból gépeket szállítottak ide. Ha látogatók jönnek a gyárba, ezt a vetést mutatják. Egy-két éve még

ilyen volt a mi gyárunk udvara is – mondják. Igaz – teszik hozzá –, az a búzaföld is nemsokára raktár lesz. Emberek, építőipari gépek kellenének, hogy a munkát minél előbb elkezdjük.

A fekete varjú értelmetlen gyár fölötti portyái során nyilván megérezhette ezt, s ezért próbál makacsul újra és újra körülnézni, hátha talál valami felhasználható helyet, valami zugot, ahol elhelyezkedhetne.

A vetés alig néhány hold. Az országúton távolsági autóbuszok húznak el, a kipufogócső füstje – mint a suhanó kasza – megdönti, megpörköli az út szélét. A vetés mögött csattogó-ütköző sárga vagonok állnak meg, s amikor a mozdony újra megindul, felemelkedik a varjú. Ismét a gyárudvar fölé repül. A betonpóznát elhagyja, de a gőzfelhőt nem kerüli ki. Megbillen az egyensúlya, így suhan ki a gőzfürdőből. Vajon lát-e a varjú a gőzfelhőben? A fénylő alumíniumtábla – a gyár teteje – hunyorgásra késztető éles tükör, megcsillantja a varjú szárnyát.

Így emelkedik mind feljebb és feljebb. Már csak egy pont, amikor átrepül a Dunán.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. április 14. péntek

Handli

A tér kőasztalain újra megjelentek a fekete és fehér bábukát tologató kezek. A gyűrött táblák fölött ismét félbemaradtak a megkezdett mondatok, és a csikó ugyanolyan kiszámíthatatlan maradt, mint tavaly tavasszal. S mivel a tér egy park közepén húzódik, a madárdal és a virágzó fák, a kisarjadt fű az első igazi tavaszi délutánon megnyugtatta az ottlevőket, hogy ez az év sem lesz rosszabb, mint a többi, amelyet ezen a téren töltöttek el úgy, hogy szinte észre sem vették.

Kialakultak a párok. Többen – hazafelé tartók – megálltak egy pillanatra a sakkozó mellett, de távolabb az asztaloktól, s inkább a megjegyzéseken szórakoztak, mint a játékon.

– Afganisztán, Pakisztán, a királynő tisztán – mondotta Benedek úr, aki gabonafelvásárló volt nyugdíjazása előtt. Mondókájához már nem tudott hozzákanyarítani még egy rímet, mert egy nyakkendő, középkorú férfi megállt előtte. A volt gabonafelvásárlónak úgy tűnt – ugyanis jókora emberismeretre tett szert még annak idején –, hogy az idegen olyan, mint egy ügyvéd.

Nem tévedett.

– Én, kérem, ügyvéd vagyok. – S az ügyvéd annak rendje-módja szerint bemutatkozott. – Ez az a tér – kérdezte az ügyvéd –, ahol önök sakkozni szoktak? Ha jól látom...

– Jól látja doktor úr, ha esetleg játszani akar...

– No nem. Egészen más ügyben járok itt. Ismerte ön Vendel urat? Évtizedek óta itt sakkozott. Tavasztól őszig.

Az ügyvéd aztán megmondta Vendel úr vezetéknevét is, de az asztalnál ülők ilyen nevű embert nem ismertek.

– Elmondanám a megboldogult foglalkozását. A legidősebb magyar papír-hulladék-begyűjtő volt. Ennek a foglalkozásnak megfelelő neve is volt annak idején, de most hirtelen nem jut eszembe, talán később... Szóval házról házra járt egy talicskával, és kiabált, így gyűjtötte a papírt. Mindenféle papírhoz értett. A legfinomabb kezű papírgyűjtő volt, tapintással megállapította, hogy hány grammos papírt adnak el hulladékként. Amint a megboldogult elmondotta, a finom, vékony papír a legjobb még hulladéknak is.

– Mit akar ezzel mondani? – vágott közbe a volt gabonafelvásárló.

Az ügyvéd tétova mozdulattal válaszolt.

– Semmit. Csak elhoztam Vendel úr hagyatékát, mert ügyfelem, aki rám bízta hagyatékának kezelését, a térre, pontosabban önökre hagyta, szóval kikötötte, hogy az első igazi tavaszi napon ezt hozzam ide és adjam át...

Az ügyvéd kezében levő műanyag szatyorban fekete kockák villantak meg. Lassan kivette a készletet. – Ha megengedik, megszámolom a bábukat – mondta hivatalosan az ügyvéd.

– De hisz’ ez a Handli készlete! – így az asztalnál ülők.

– Úgy van – kapott a fejéhez az ügyvéd. Eszébe jutott bőbeszédű ügyfele, aki talicskával és kiabálva gyűjtötte a papírt, s akit – de hát erről többször beszélgettek – handlénak hívtak. „Kutya világ, handlés világ”, mondotta sokat Vendel úr.

A kőasztalon pedig Handli kopott bábuit csatasorba állították, és új partit kezdtek.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. április 20. csütörtök

Éppen olyan

Hol van a B. utca? – kérdezi útitársam, aki nemrég szállt fel a vonatra.

Hol és melyik B. utca? – fordulok felé, mert éppen falvakat és tanyákat hagyunk magunk mögött.

Hol? Hát... Pesten. Már a fiatalasszonytól kérdeztem. Sajnos nem tudja, bár már régen eljött a falunkból.

A fiatalasszony, akivel együtt szállt fel, mellette ül. Maga elé néz, már-már válaszolna is, látszik rajta, hogy ő már unja a B. utcát.

Mondtam már, hogy még nem láttam, de tudom, hol van. Elkísérem oda. Ne izguljon.

Ekkor a fiatalasszony elmosolyodott, jelezte, hogy lezárult a B. utca „ügy”.

Tudja, hogy van – fordult felém a kérdező –, idős ember vagyok, városon még alig jártam, s ha néhanapján írtam egy-egy levelet, a B. utcába címeztem...

Még mondani akart valamit, de én az ablakhoz mentem. Utánam jött. Közösen olvastuk az állomások nevét. Szakértelemmel beszélt a határban látottakról. Learatott búzatáblák, kukoricások, napraforgó- és cukorrépaföldek mellett húzott el a vonat.

Ilyen kukorica van nálunk is a dombháton.

Jó napraforgó csak mifelénk terem. Ezt sűrűn vetették.

A láthatáron feltűnt egy távoli hegycsúcs. Felkiáltott.

Éppen olyan, mint amilyen nálunk van. Éppen olyan kék.

Ha hídon mentünk át, ha akácerdő mellett húztunk el, ha tornyot látott, kommentárját mindig így kezdte: „Éppen olyan, mint nálunk van, éppen olyan, mint nálunk van...”

Azután ismét a B. utcáról faggatott. Villamossal kell járni vagy busszal? Van-e kert arrafelé? Milyenek ott az emberek?

Mindenre válaszoltam. Amikor elléptünk az ablaktól, hogy összeszedjük a csomagjainkat, így fakadt ki: „Sok ember azzal büszkélkedik, hogy itt járt, meg ott járt, s ott miket látott. Én pedig háromszáz kilométeren át nem láttam mást, mint ami nálunk a faluban egy helyen megvan.”

Aztán ismét a B. utca került szóba. A fiatalasszony, látva, hogy ebből a bizonyos utcából nekem is jutott, elnevette magát.

Tudja – s az idősebb emberre mutatott –, ma költözött el végleg a faluból. A B. utcában fog lakni. A holmijait teherautón hozzák utána.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. augusztus 23. szerda

Dinnyeérés

A nagy dinnyeföldek a tanyák alatt húzódtak, körbekerítve csillagfürttel, s a fasorok mellett sütőtökkel. A csósz kunyhóját a dombon verte az eső és a szél. A tanyán, a dinnyeföldön egy idő után – sok-sok éve lehet már – nem volt főfoglalkozású csósz, a dombra nem építettek kunyhót. A dinnyére a fűszeres vigyázott úgy, hogy még kiszolgálás közben is szemmel tarthatta a dinnyeföldet. S mivel ez a tanyai fűszerbolt csak reggel és délután volt nyitva néhány órán át, a fűszeres állandóan a dinnyebokrok között sétálgatott. Néha elfogott egy-egy dinnyetolvajt, gyereket inkább, s elvette tőle a dinnyét. Aztán leültette a fűszerbolt előtti tornácra, kiabált, hogy „kidoboltatlak benneteket”, majd a mély, mohával benőtt kútból hideg vizet húzott fel, s a tolvajoknak adta. Vendégei – a tolvajok – mind többen voltak. Sokan úgy tettek, mintha lopnának, a fűszeres észrevette őket, s a tornácon fejeződött be – mókázással, élcelődéssel – a „dinnyelopás”.

A tornác, a tanya, a fűszerbolt évekkel ezelőtt megszűnt, a dinnyét is másutt termesztik már, de az emberek nem felejtették el a fűszerest, aki nemcsak, hogy pontosan kimérte a sót és a cukrot, de ugyanolyan pontosan megállapította, hogy melyik a jó dinnye. Legendás szakértelméről történetek keringtek, jó szívéről nemkülönben. Éjszaka a fűszerboltban aludt, hogy reggel – harmatosan, frissen – szedje össze az érett dinnyéket. A fűszeres dinnyéje – mert így mondták – eljutott az ország legmesszibb tájaira is.

Azóta, különösen, ha dinnyét vásárolok, eszembe jut, s elhatározom, valahogy nyomára bukkanok gyermekkorom legendás csószének.

Szeretem a dinnyét, sokat járok vásárcsarnokokba, piacokra. De sosem gondoltam volna, hogy őt a fővárosban látom meg. Mindig is törekeny ember volt, keskeny állát állandóan ujjjaival simítgatta. Erről a mozdulatról ismertem meg. Mögötte álltam, amikor éppen – mert mi mást vásárolhatott volna? – dinnyét vett. Egy fél dinnyét. Miután kifizette, odébb ment, s leült egy ládára. Elővette a bicskáját, enni kezdett.

A dinnyevásár folytatódott, az egyik vevő sokáig gondolkodott, hogy melyiket vegye.

Vegye azt – mutatott az egyik dinnyére a volt fűszeres és dinnyecsősz.

A dinnyét meglékeltek, de sápadt színéről mindenki láthatta, hogy még éretlen, mi több, ehetetlen.

Mit szól bele, ha nem ért hozzá! – sistergett az eladó hangja.

A volt fűszeres felemelte a fejét, bicskáját beletörölte a kabátujjába, s lassan felállt. Elment az első villamossal.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. augusztus 28. hétfő

Rózsák

Sietett. Gondolatban szeretett volna már megállókkal előrébb lenni, de ahogy körülnézett, látta, hogy minden ugyanolyan körülötte, mint máskor. A látvány lehűtötte, nyugodtságra intette. A villamosok megszokott ritmusban jönnek-mennek, az emberek egykedvűen álldogálnak a megállóban.

Már felszállt a villamosra – a buszközlekedést nem nagyon ismerte, nemrég került a városba –, le szeretett volna ülni, hogy gondolkodjék egy kicsit, hogy összeszedje magát. Ülőhelyet nem talált, ezért majdnem a villamoscocsi közepén megállt.

Egy kislány ült előtte, olyan óvodáskorú. Kezével megsimogatta a nadrágját.

Ne nyúlkalj, kislány. Olajos lesz a kezed, összekened vele a ruhádat. Nem érted?! – mondta a kislány anyja.

Igen. Munkásruhában állt. Hirtelen most jutott eszébe, hogy át kellett volna öltözni, olajos ruhában mégsem illik utazni, de ahogy gondolkodott, a kislány korára jellemző konoksággal tovább kutatott a férfi olajos ruháján. Feljebb, feljebb akart nyúlni, a szivarzsebből kikandikáló sárga színű keskeny valamit nézte.

A colstokot.

A férfi kivette, odaadta, a kislány játszani kezdett vele. Széthúzta, bámulta, rázta, majd a két kezével úgy húzogatta, mintha harmonikázna. Mindenki mosolyogva nézte a mutatványt, csak a kislány édesanyja türelmetlenkedett. De a kislány nem engedte el, szorította magához, s ha a colstokért nyúltak, sírni kezdett.

Az asszony felállt, leszálláshoz készülődött, egyik kezében nagy karoskosarat fogott, amelyből gyönyörű fehér és piros rózsák emelkedtek ki.

A férfi is ebben a megállóban szállt le. Az asszony kirántotta a colstokot a gyerek kezéből, mire a kislány bögni kezdett. A férfi a kosárra nézett.

Ha adna két szál rózsát, szívesen cserélem a colstokért...

Aztán az olajos ruhában levő férfi – kezében két szál rózsával – megállt a szülőszoba előtti várakozóban.

Nem kell idegeskednie – mondták neki –, a felesége jól van, kislánya született.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. szeptember 2. szombat

Bagolyszelídítő

Alig vártam azt az értesítést, amely kijelölte a toronyban való őrködésem napját. Ilyenkor figyelnem kellett a falut, a környéket, ha valahol tüzet észleltem: kiabáltam, s félrevertem a harangot.

Általában egy nap és egy éjszaka kellett őrködni a falu egy-egy családjából valakinek. A legnagyobb dologidőben jobbra iskoláskorúak őrködtek, s ilyenkor a toronyban – mert többen összejöttek délutánonként – zajlott a társasági élet. A harang alatt üldögéltünk, néhányan a nyitott ablakba álltak, s onnan kiabáltak az utcára.

A toronyból láthattuk az önkéntes tűzoltók esti próbáit is. A tűzoltóparancsnok stopperórával mérte a gyakorlat idejét. Ez a stopperóra szinte összenőtt a tűzoltóparancsnokkal, állandóan a markában szorongatta, s volt úgy, hogy csak magának méregette az időt. Akik hallották a hangját, meggyőződhetnek róla, hogy nem az évek, a napok, az órák fontosak az ember életében, hanem – kizárólag – a másodpercek. 140 másodperc – kiáltotta, s megnyomta a 140-et, de már suttogva ejtette ki a másodpercet. A tűzoltóparancsnok soha nem volt katona, bármennyire is katonásnak tüntek ezek a gyakorlatozások.

S amikor este lett, egyedül maradtam a toronyban. Tudtam, hogy lesz még egy vendégem. Amikor meghallottam a lépések neszt a falépcsőn, már éreztem, hogy a tűzoltóparancsnok közeledik.

A stopperórát most is a markában szorongatta. Egyébként egyedül élő, magának való ember volt. Hetenként egyszer – az esti gyakorlatozások után – feljött a toronyba, kinézett az ablakon, úgy tűnt, hogy a sötétben is lát.

Megjöttek már a fülesbaglyok? – kérdezte. S azután választ sem várt, felmászott a haranglábra. A sötét, felfelé mind szűkebb torony zugaiban elkapott egy fülesbaglyot. A zsebéből kis tarisznyafélét húzott elő.

Minek gyűjti ezeket a madarakat? – kérdeztem tőle.

Szelídíteni – mondta.

De hát annyi fülesbaglyot elhordott már, mit kezd ennyi szelíd bagollyal?

Mindig csak egy van nálam. Két-három napig foglalkozom vele, azután elengedem. Ha visszatér hozzám, akkor az a bagoly szelíd... De eddig még nem volt szerencsém.

Sok év után ismét arra jártam. Már sötétedett. Éppen akkor jött le a toronyból az aggastyánná öregedett bagolyszelídítő.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. október 4. szerda

Paradicsom

Amikor elindultak, még nem tudták, hogy milyen kalandban lesz részük. Egy házaspár hívta meg őket a nyaralójába. Jókedvűen, vidáman érkeztek meg, a nyaralóból lehetett látni a várost, s odébb, a még csupasz telkek mögött hegyek húzódtak.

Alighogy kiszuszogták magukat, körülnéztek. Fel kellene mászni a hegyre – indítványozta az egyikük. Menjünk el addig az erdőig! – kiabáltak. Aki bátor, az velem jön, és leülünk arra a nagy sziklára ott fenn – mutogatott valamelyikük.

De hát először a nyaralónkat nézzétek meg! – mondta a vendéglátó házaspár.

A vendégek nem tágitottak. Hiába hajtogatta egyre a házaspár, hogy „nálunk is olyan a levegő, mint egy fél kilométerrel odébb”, mégiscsak elindultak. A sort a házaspár zárta.

Először az erdőhöz mentek. Milyen fák ezek? – kérdezték egymástól. Nyár, tölgy, fenyő...? A vitát egy botanikus – mert ilyen is volt köztük – zárta le. Még egy rövid kis előadást is tartott arról, hogy ilyen éghajlati viszonyok között miért éppen a tölgy, és miért nem a fenyő honosodott meg...

Aztán elindultak a hegyre. Kikérdezték a házaspárt is, hogy melyik úton menjenek, de még mielőtt válaszoltak volna, elindultak a legközelebbi ösvényen. Így aztán – igaz, nagy kerülővel – feljutottak a hegyre.

A kilátás valóban gyönyörű volt. Egymás szavába vágva nevezték meg a látnivalókat, s a költői hasonlatok sem hiányoztak. A bátrabbak kiültek az óriás sziklára is. Alig telt el pár perc, valaki felfedezett egy barlangbejáratot. Ittak a barlang falán lecsurgó forrásvízből is.

S ezután következett a legnagyobb felfedezés.

Egy patak.

Pár arasz szélességben csörgedezett, úgy, ahogy az a patakokhoz illik. A víz útja hol kiszélesedett, hol összeszűkült. Ittak a patak vizéből, megmosták az arcukat, a lábukat, vízcseppek cikáztak a levegőben...

De hát a ti nyaralótok valóságos paradicsom! – mondták a házaspárnak.

S amikor a vendégek elmentek, a férfi levette a szalmakalapját, és – először úgy látszott, hogy földhöz csapja, de azután csak szorongatta a kezében.

Látom, ideges vagy – mondta a felesége –, de még 15 év után sem érdektelen megtudni, hogy barlang van a nyaralónk közelében, és pár méterre tőlünk patak folydogál... Te – és most erősen a férje szemébe nézett –, nem lehetne azt a patakot idevezetni?

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. október 9. hétfő

Vízimalom

A ház javítása még nem fejeződött be, surrogott a kőműveskanál, amint kaparták vele a falat. A törmeléket vödörökben hordták el, kupacokba rakták az udvar végében, s amikor minden kicsúszott a vödörből, az edény szélét óvatosan a betonhoz ütötték.

Olyan hangja volt, mintha kopognának az ajtón.

A kőművesállványoktól nem messze, minden ilyen kopogásra kinyílt egy ajtó, s idős asszony nézett ki rajta. Kidugta a fejét, megkérdezte: kopog valaki? Aztán az ajtót óvatosan visszazárta, mondott még magában valamit, majd beleveszett az előszoba sötétjébe.

A kőművesek észrevették, hogy akárhányszor fordulnak a törmelékkal, annyiszor nyit ajtót az idős asszony, s kérli: kopog valaki? A kőművesek elhatározták, hogy megmondják neki, ne járkáljon feleslegesen ajtót nyitogatni, hisz míg tata-roznak, a törmeléket hordaniuk kell. Egyikük a vödör szélét finoman ütögette a betonhoz, míg a nála idősebb megállt az ajtó előtt.

Megjelent az idős asszony, elhangzott a kérdés is.

A mészpettyes ruhában lévő ember köszönt, s próbálta magyarázni a kopogást, de az idős asszony közbevágott: „A testvérem küldte, ugye? Még a múlt héten megbeszéltem vele, hogy küld hozzám egy erős embert. Jöjjön beljebb!”

A kőműves leporolta a ruháját, s beljebb ment. Most látta csak, hogy milyen sötét ez az udvari lakás, a szobában állandó a félhomály, s a régi bútorok sötét foltokként terpeszkednek a falnál.

Az idős asszony arra kérte a kőművest, hogy az előszoba faláról vegyen le egy képet, vigye be a szobába, s tegye a falra, szemben az ágyával.

Óriási méretű kép volt. A rámaját alig érte át, s a kép hátát vastag lemezzel borították. A kőműves elhelyezte a képet. Az idős asszony leült elé, elégedett volt a kép elhelyezésével. „Tudja – mondta a kőművesnek –, így nemcsak látom, hanem, ha sokáig nézem, hallom is a hangját. Az előszobában, különösen télen, nemigen nézegethetem.”

A képen vízialalom látszott. A kőművesnek úgy tűnt, hogy az idős asszony ismeri a malmot, a mögötte kanyarodó folyópartot...

S amikor újra vitték a törmeléket, már nem nyílt az ajtó.

– Mi történt? – kérdezték az idős asszony lakásában járt kőművestől.

– Semmi – válaszolta. – Csak megindult a vízialalom.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. ???

Baleset

Az idős cipész mindennap ott ült háromlábú székén az ablak előtt. Balról az ablakon át az utcára láthatott, a túloldalon a fodrászüzlet bejárata pontosan az ablakkal szembe esett. Néha láthatta a fodrászüzlet benti életét, az óriási burák alatt moccanatlanul üldögélőket, a sietősöket és a ráérőseket is.

Egy arcot különösen megfigyelt. Nem a vendégek közül valót.

Az üzlet egyik alkalmazottja, hosszú, szőke hajú fodrászlány, naponta többször kiállt a bolt elé; kezét a zsebébe süllyesztette. Az utcát nézte, az embereket, vagy csak maga elé bámult. A fehér köpeny zsebében átvilágított ökölbe szorított

keze, amint azt körbe-körbe mozgatta. Délelőttönként is ki-kiállt, s ha a cipész kinézett az ablakán, mindig ugyanazt a testtartást láthatta.

Délután fiatalember állt meg a fodrászüzlet bejáratánál. Várt. A lány kijött, beszélgettek. Alkalmi beszélgetések ezek, gondolta a cipész. Ugyanis az ablak mellől több hónapon át megfigyelhette a lány és a fiú beszélgetését, s úgy tűnt, hogy a fiú – aki mindig legalább két méterre állt a lánytól – félnék és bátortalan, a lány pedig inkább szórakozott, kelletlenül felelget, nem tulajdonít különösebb jelentőséget a társalgásnak.

S ahogy elmúlt a nyár, megszűntek a délutáni beszélgetések. A cipész gondolatban egy-két napig vissza-visszatért rá, aztán elfelejtette.

Hónapok múlva – délután volt – kopogtak, és egy pár félcipőt hoztak javítani. A cipész helytel kínálta vendégét, de nem nézett föl. Néhány öltés – mondta –, aztán megnézzük a cipőt.

A vendég az ablak mellett foglalt helyet. A túloldalon látszott a fodrászüzlet bejárata. Kis szünet után megszólalt.

– Sokat látta?

A cipész felnézett. Megismerte a fiatalembert. Aztán ő is kitekintett az ablakon.

– Sokat.

Újabb szünet következett. Majd a cipész kérdezett.

– Most hol van?

– Baleset...

– Csak nem...?

A cipész kezébe vette az asztalán levő kis kalapácsot, és rátette a bal könyökét. A fodrászüzletben a vendégek szinte egymásnak adták a kilincset. Nagy forgalom lehet ma, gondolta. Aztán, mintha valami álomból ébredne, megszólalt: nézzük csak ezt a cipőt, mi a baja.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. november 21. kedd

Hűség

A nagy érdeklődés miatt még az ablakot is kinyitották. A régi, zöldre mázolt, de már alaposan összefirkált iskolapadokat a vetítívászon irányába fordították. Kevés pad volt, akinek nem jutott hely, leült az olajos padlóra, a kinyitott ablakba, vagy hátrább az összetolt asztalokra.

A mozigépész a szomszéd faluból jött. Cipelte a vetítógépet, és egy óriási aktatáskában a filmtekerceket. Mindig sietett, mert sosem volt ideje áttekerceselni a filmet a vetítés után. Már tele volt a terem, amikor a filmszalag és az orsó csattogásából-surrogásából tudták a jelenlevők, mindjárt kezdődik az előadás.

A mozigépész – egyébként cséplőgépvezető – megindította a gépet, katogó vetítógépet, beállította az élességet, szabályozta a hangerőt, s azután az ablak mellé állt. A filmet kívülről ismerte már. Az ablaknál friss levegőt

szívott, s jól láthatta a holdfényben, hogy az iskolaudvar eperfájára vadgalambok szállnak.

Ha elszakadt a film – gyakran előfordult –, gyorsan megállította a gépet, felgyújtotta a villanyt, s megragasztotta a szalagot. Az emberek türelmesen vártak, nézegették a falon levő Eurázsia, Afrika, Ausztrália és Óceánia feliratú térképeket, s a terem sarkában, a szekrény tetején levő földgömböt.

Vetítés után bejelentette a következő film címét, néhány mondatos kommentárt is fűzött hozzá. Nemigen figyeltek rá, mert mindenki biztos volt benne, hogy egy hét múlva újra itt lesznek.

Egy idő után azonban modern, nagy teremben folytak a vetítések. Egy fiatalember, aki megfelelő tanfolyamot végzett, váltotta fel a mozigépészt. A régi gépész pedig a teremben álló kályhát fűtötte. Gépész úr helyett fűtő úr lett a neve. Az óriási termet kitűnően fűtötte, s nem unta meg ugyanazt a filmet – ezután sem – ötször-hatszor megnézni. Egy személyben falusi filmlexikon volt és fűtő, de a filmekről mondott előzetes ismertetéseit ritkán hallgatták meg az emberek, mert észrevették, hogy szándékosan összekeveri a filmek meséjét, hozzátesz és elvesz belőlük, a „fűtő filmje” mindig másképpen végződött, mint a vetített film.

S újra – megint sok év után –, ismét fűtőként találkoztam vele. Özönlöttek az emberek az óriási lépcsőn. A bejárat mellett állt, megismert. – „Továbbra is a szakmában vagyok – mondta. – Ezt a mozit fűtöm. Évek óta minden télen itt vagyok. Nyáron meg otthon – folytatta. – Csak otthon – s itt szünetet tartott –, megszűnt a mozi.” Majd meglegedetten hozzátette: – Ezért aztán itt télen mindig pótolom, amit nyáron elmulasztottam.

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. december 12. kedd

A jó bicikli

A vastag vázú kerékpárt szerettem. A kormány közel a vázhoz, s a csengő mindig a mutatóujjhoz igazítva, olyan formán uralkodott a kormányon, mint a fa legmagasabb pontján ülő madár a csupasz ágakon.

Erre a biciklire emlékszem. Ezen tanultam meg egyensúlyozni, kanyarodni, s először ezzel a kerékpárral mertem eleresztett kormányon menni. Mert hogy is tanulunk biciklizni? Először csak méregetjük. Majd taszítjuk. Egyik kézzel a kormányt, másik kézzel az ülést fogjuk. Ez a művelet akkor válik nehezzé, ha a bicikli magasabb nálunk... S az első igazi biciklipillanat, amikor már fél lábon a pedálon állva egy fordulatot teszünk. A mozgás, az egyensúlyozás varázsa bátorságot ad arra is, hogy a váz alatt átdugjuk a lábunkat, s a lánc surrogása, kattogása egyenletessé válik, s a kormány – ha lazán tartjuk, és nem mereven – engedelmeskedik. Az udvaron levő bicikliguminyomok sűrűsödése végül is az utcára vezet. A vastag vázú, nagy csengőjű biciklit még a háború előtt vette

napszámos nagybátyám. Legénységének hosszú évei alatt kuporgatta a pengőt, hogy biciklivel ruccanjon át a szomszéd faluba – udvarolni.

Az eresz alatt, a szilvafa törzsénél, a deszkakerítésnél, árnyékos helyen állt a varrógépszínű bicikli, s én akkor mertem elvenni onnan, ha már senki sem látta. Ha kimentem az útra, mindig jobbra fordultam a Kis utcába – így hívták, mert valóban kis utca volt –, és a frissen húzott, keskeny járdán, a gesztenyefák alatt hajtottam. Kapuk előtti hidakon be és ki, a kormányt meg-megemelve, felső testemet jobbra és balra döntöttem. S amikor hazahívtak, lihegve támasztottam a gesztenyefa törzséhez, a kezemet, lábamat a vázra téve pihentem.

Kiskunhalason egy gyártelepen éppen a bicikliket nézegettem. Az állványokon ágaskodókat, az egymásnak támasztott dinamólámpás bicikliket, amikor a gyár portása elmondta véleményét arról, hogy milyen is a jó bicikli. Ekkor jutott hirtelen eszembe gyermekkorom vastag vázú, jó biciklije.

Mert a jó bicikli, mondta a portás, az, amelyik könnyen megy. Nem baj, ha drága, nem baj, ha nem erős. Könnyen menjen. Naponta ötszáz bicikli fordul meg a gyár udvarán. Zöldek, pirosak, kékek, hagyományos formájúak, sportbicikli-formát utánozóak... Az Alföld közepének tanyáiról jönnek rajtuk az emberek. Nap mint nap földutak, dűlőutak porát szívja magába a lánc, a küllő.

Hirtelen szerettem volna mind az ötszáz bicikli csengőjét megnyomni... Hátha hasonlít valamelyik az én régi, súlyos koronájú, barokk csengőmre, nagybátyám biciklijének „maroknyi harangjára”. Valaki megfordult mögöttem, könnyedén leszállt a kerékpárról, fél kézzel – hanyagul – a többi mellé támasztotta. A kormányról levette sporttáskáját, táskarádióját, s a keze véletlenül a csengőhöz ért.

Ez a jó bicikli, mondta a portás, a csengőjéről megismerem. Olyan, mint a pille, folytatja, ilyet veszek én is.

– Ki volt ez? – kérdezem a portást. Hirtelen nem is tudom – válaszol –, valószínű, az alsószállási tanyáról jött. Nincs az messze, mosolyodik el, ilyen biciklivel nincs messze...

Esti Hírlap, XVII. évfolyam, 1972. december 21. csütörtök